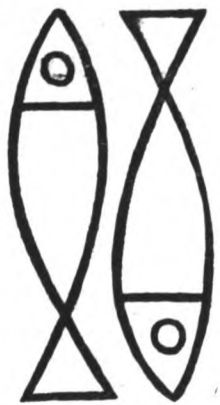

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Gods grote daden door Abram

Vervullende en voortgaande openbaring

God openbaart zich waar Hij wil.

Ook zó leert dus Abram zijn God nader kennen. Maar bovenal leert hij hem nader kennen door de inhoud van de openbaring, die hij nu ontvangt: aan uw nageslacht zal Ik dit land geven!

Want nu weet Abram: deze God, die mij geroepen heeft komt Zijn beloften na. Hij doet wat Hij zegt. Hij hééft Abram op de plaats van bestemming gebracht en hem het land aangewezen. Nu kan de daadwerkelijke vervulling van één deel der belofte hem tot steun zijn voor het hopen op de vervulling van dat andere deel: Ik zal u tot een groot volk maken, door God zelf bij deze gelegenheid uitdrukkelijk herhaald: **aan uw nageslacht** zal Ik dit land geven.

Maar dan zien we nu ook de majesteit van het Goddelijk machtswoord: deze man, die bij Sichems heidense cultusplaats was neergestreken, gaat daar nu een altaar bouwen voor den HERE, die hem verschenen was. Góds Woord brengt hem ertoe God de HERE te gaan dienen. En zich baserend op Gods belofte-woord, breekt hij vandaar op, naar het gebergte ten Costen, en spant hij zijn tent met Bethel tegen het Westen en Ai tegen het Oosten. En ook daar bouwt hij een altaar voor den HERE en roept de naam niet van de plaatselijke kanaänietische godheid, maar de naam des HEREN aan. Daartoe heeft hem de HERE dus gebracht, door Zijn Wóórd, door datzelfde Wóórd, waardoor Abram metterdaad besluit zijn tenten op te slaan in Kanaän — we kunnen ons niet vergissen, de schrijver tekent het nauwkeurig op: tussen Bethel en Ai. Dat is: in Kanaän.

De eigenaardigheid van Kanaän.

Is Abram dus de man van Gods keuze (Meh. 9 : 7), Kanaän blijkt het land van Gods keuze.

Tot op dat ogenblik was Kanaän niet meer dan een landje onder de vele landen der wereld. Zoals Abram tot op het ogenblik van Gods verkiezend ingrijpen niet meer was dan een herdersvorst onder de vele herdersvorsten van die tijd.

Maar zoals Abram, krachtens Gods verkiezend welbehagen een nieuwe, religieuze kwalificatie ontvangt, zo ontvangt nu ook dit tot dusverre vrij onopvallende landje Kanaän, krachtens datzelfde verkiezende welbehagen Gods een totaal nieuwe, religieuze kwalificatie. Het wordt instrument in Gods heilsplan.

Wordt Abram door God bestemd tot „zegen Gods voor alle geslachten des aardrijks“, Kanaän, zouden we kunnen zeggen, wordt gestempeld tot **de werkplaats van Gods heil**, Gods heil voor alle geslachten des aardrijks. Daar gaat het gebeuren. Daar gaat God het heil voor de wereld bereiden. Om dat ene land wordt straks een muur opgericht, een scheidingsmuur tussen Abram's zaad en de rest van de wereld, een muur, gevormd door de wet der geboden in inzettingen bestaande, een muur die vijandschap gaat betekenen (Ef. 2 : 14, 15).

Al was het alleen maar, omdat God uitsluitend binnen die muur zegt: Ik ben de HERE, uw God. . . . Maar er komt een dag, dat deze muur, deze bouwschutting wordt weggebroken door Abram's Zaad zelf, waarna de bood-

schappers de wereld worden ingezonden: ter vervulling van het aan Abram verkondigde evangelie (Gal. 3 : 8!): komt, verwondert u hier heidenen - ziet, hoe dat U God bemint!

Zó zullen we dus, na Gen. 12 in de bijbel over die beiden lezen: Kanaän als de werkplaats van Gods heil-voor-de-wereld, en daarbinnen Abram en zijn zaad, Gods concrete zegen voor alle geslachten des aardrijks, en die beiden voor de duur van vele eeuwen naar het heilsvoornemen Gods, krachtens Zijn verkiezend welbehagen, door Zijn almachtig belofte-woord **aan elkaar geklonken**. Ook dat is een punt om te onthouden, voor het vervolg.

Het land Kanaän moge, op zichzelf genomen, als land ons interesseren vanuit velerlei oogpunt. Het hééft een eigen-aardige geografische ligging. Het is, wat de waterhuishouding betreft, het tegendeel van Egypte. Het vormt, politiek en militair gezien, een bufferstaat tussen de grootmachten van die tijd, Egypte en Mesopotamië. Maar de H. S. beziet het vanuit een totaal ander standpunt. In de Schrift is dit land, vanaf Gen. 12, religieus gekwalificeerd als „werkplaats van Gods heil“.

Dat wil niet zeggen, dat die andere facetten, zoëven genoemd, niet hier en daar zichtbaar worden in de H. Schrift. Het wil ook niet zeggen, dat een wetenschap als bijv. de archeologie hier niet een ontzaglijk interessant arbeidsterrein vindt. Men zou, indien het nog nodig ware, de vermelding van asfaltputten in Gen. 14 bijv. kunnen gebruiken, om in de omgeving van de Dode Zee naar olie te gaan zoeken. Maar ieder verstaat, dat deze putten niet om die reden in de Schrift vermeld worden. Ze worden genoemd, omdat ze met „Gods verhaal“ te maken hebben, op een bepaalde manier.

Ook al zou het hele land Kanaän systematisch archeologisch worden afgegraasd en al zou heel Kanaän's verleden worden blootgelegd en in al zijn details ons helder voor ogen staan, al waren we tenslotte intiem bekend met alle gebruiken, zeden en gewoonten van die tijd, **dan nog** ware het alléén de H. Schrift, die ons de volstreekte eigen-aardigheid van dit land zou kunnen leren kennen.

Anders gezegd: al zou iemand van het land Kanaän letterlijk niets anders weten dan wat er in de H. Schrift over meegedeeld wordt, dan zou hij toch in wezen voldoende weten om de plaats, die Kanaän in het geheel van Gods heilswerk inneemt, te kunnen verstaan. Hij kan immers weten, dat het gaat om de **religieuze** kwalificatie? Terecht belijden we daarom met art. 7 van de N.G.B., dat „deze Heilige Schrifture den wille Gods volkomen vervat, en dat al hetgene de mens schuldig is te geloven om zalig te worden (tot dat doel is toch de H. Schrift geschreven en gegeven!), daarin **genoegzaam** geleerd wordt“.

De band tussen Abram en kanaän verbroken.

We keren weer terug tot Gen. 12. In vers 9 (waar o.i. de tweede periscoop diende te beginnen) horen we hoe Abram, met zijn kudden, gaandeweg is afgezakt naar de Nègèv, een gebied in het Zuiden, waarvan m.m. het Noordelijk deel in het voorjaar rijk weide-land is. De uiterste Zuidgrens vormt de Rivier van Egypte, dezelfde die in Gen. 15 : 18 genoemd wordt als grens van het land dat God aan Abram's nageslacht toezegt.

Hadden we nu voor ons de levensbeschrijving van de een af andere avontuurlijke nomaden-sheik uit oude tijden. dan waren de nu verder meegedeelde gebeurtenissen probleemloos: Abram bevindt zich in het Zuiderland, in goed weide-gebied, niet zo heel ver van Egypte. Dan breekt er een zware hongersnood uit, die het land teistert. Deze hongersnood jaagt Abram voor zich uit, nog dieper het Zuiden in, naar Egypte. Gezien deze omstandigheden besluit Abram, om daar enige tijd als vreemdeling te verblijven. Ziedaar de simpele gegevens, ons verstrekt ter verklaring van zijn vertrek.

Maar we hebben hier niet te doen met een biografie, zelfs niet met een religieuze biografie, van Abram's leven. Voor ons ligt de H. Schrift, d.i. de beschrijving van het heilswerk Gods.

Nu moeten we in rekening gaan brengen, wat de H. Schrift ons heeft meegedeeld, n.l. dat Abram, gekwalificeerd als „de zegen Gods“, en Kanaän, gekwalificeerd als het land der belofte, eventueel „de werkplaats van Gods heil, door Gods machtswoord aan elkaar zijn geklonken. En wat hier dus gebeurt en beschreven staat, is dat die band door God gelegd, wordt verbroken; dat Abram uit louter lijfsbehoud, dit „beloofde land“ moet verlaten, vanwege een zware hongersnood!

Alleen maar een „natuurverschijnsel“?

Alvorens we nu een bestraffend woord in Abram's richting gaan spreken over zijn gebrek aan geloof (zoals zo vaak gedaan wordt, ondanks Hebr. 11!), moeten we ons eerst maar eens afvragen: vanwaar deze hongersnood?

Het optreden van een hongersnood kan veroorzaakt zijn door te weinig regenval (een „natuurverschijnsel“), die een te lage produktie van levensmiddelen tot gevolg heeft (in zekere zin een „economisch verschijnsel“).

We zeiden al: er wordt in de H. Schrift inderdaad melding gemaakt van „natuurverschijnselen“, van economische, militaire, politieke en allerhande andere zaken. Maar al dergelijke dingen vormen in de H. Schrift geen losse, op zichzelf staande, toevallige gebeurlijkheden, geen — in wezen — onbetekende zaken, die terloops, bij wijze van entourage, even vermeld worden.

In het verhaal van Góds grote daden spelen zij alle een veel-betekenende rol. Zij houden op het nauwst verband met de uitvoering van Gods heilswerk. Daarom zouden we ook hier kunnen zeggen: ze fungeren alle op een bepaalde manier, en ze zijn **religieus gekleurd**, betrokken als zij zijn op Gods heilswerk.

Waar Gods Hand de historie aanraakt, gaan mensen en dingen, ook „natuurverschijnselen“, figureren als spelers in Gods „spel“, wilig of onwillig, bewust of onbewust. Daarmee ontvangen ze een kwalificatie, die ze **niet** onlenen aan hun eigen optreden, kwaliteiten, gewoonten, zeden, omgeving, tijd, inzicht, en wat dies meer zij. Dat geldt dus personen, landen, volken, en ook „natuurverschijnselen“ en economische verschijnselen.

Dan rijst nu de vraag: hoe zit het dan met die hongersnood, gezien nu in haar (religieuze) betrekkingen tot het heilswerk Gods?

We zagen al: zij is oorzaak dat de door God gelegde band tussen Abram en Kanaän verbroken wordt, maar dat was geen „toevallige omstandigheid“ — en vandaar dat we ons opnieuw geplaatst zien voor de vraag: vanwaar deze hongersnood?

Calvijns grote verdriet

I

In deze dagen, waarin we er aan denken dat Calvijn voor vier honderd jaar gestorven is, zullen velen die zich met zijn levenswerk hebben bezig gehouden als vanzelf ook weer herinnerd worden aan het grote verdriet dat er in diens leven gekomen is en dat naarmate hij ouder werd steeds groter werd.

Calvijn heeft veel geleden.

Door allerlei oorzaak en op allerlei wijze.

Hij had een zwak lichaam dat hem bijna altijd pijn en ongemak veroorzaakte.

In zijn familiekring was er veel dat verdriet in zijn leven bracht.

Calvijn heeft zwaar geleden onder de tegenwerking, de dikwijls inferieure tegenwerking, die hij in Geneve — ook van zijn broeders — ondervond.

Hoeveel ellende en verdriet heeft hem daarbij ook zijn heftigheid en opvliegend temperament niet bezorgd.

De breuk die in de christenheid was geslagen sinds de reformatie, was niet minder een bron van voortdurende smart voor hem.

Neen, Calvijn heeft nooit één minuut gearzeld om met alle energie positie te kiezen tegenover de pauselijke kerk. De verloochening van het evangelie en de vele andere misbruiken in de roomse kerk wekten zijn diepe verontwaardiging op. En met volle overtuiging predikte hij, dat juist zij die aan het pure, eenvoudige evangelie vasthielden en daarom de pauselijke kerk verwierpen, tot de ware kerk behoorden. Hadden de paus en de zijnen bovendien niet de mannen en vrouwen die alleen aan de Schrift goddelijk gezag toekenden en alleen uit het geloof wilden leven op gruwelijke wijze vervolgd en in de ban gedaan? Neen, in Calvijns radicale afwijzing van de roomse kerk was geen enkele aarzeling. Maar het verdriette hem wel tot zijn dood toe dat in de christenheid een diepe scheur was gekomen. Of, anders gezegd: het was hem een voortdurend leed dat zo velen die zich christenen noemden zo ver van het evangelie waren afgeweken en zich zo hard en meedogenloos keerden tegen hen die het ganse vertrouwen van hun hart alleen op Christus hadden gesteld.

Maar in dit alles hebben we toch niet te doen met het zwaarste lijden dat in Calvijns leven kwam.

Zelfs was het niet de pijn om de vervolging van zijn broeders in het geloof in Frankrijk en andere landen, die Calvijn het diepst door de ziel sneed.

Neen, wat Calvijns leven meer dan iets anders versomberde was het voor hem onbegrijpelijke, het gruwelijke dat mannen en vrouwen die zonder onderscheid hun heil alleen zochten en vonden in de enige Zaligmaker en die uit hetzelfde evangelie leefden en zo eenzelfde God dienden dikwijls als leeuwen tegenover elkaar stonden, elkaar verketterden, ja elkaar soms zelfs verdoemden.

Of, anders gezegd: Calvijns grote levensleed was de kerkelijke gedeeldheid van de reformatie gezinden. Speciaal de felle tegenstelling en de diepe kloof tussen de kerken die Luther volgden en de kerken van gereformeerde signatuur is voor hem een verschrikking geweest waarmee hij nooit is klaar gekomen.

Wij willen in een paar artikelen iets van dit levensleed van Calvijn vertellen.

* * *

Zoals ieder weet heeft de grote Reformatie van de zestiende eeuw drie brandpunten gehad.

Wittenberg waarin Luther voluit de toon aangaf. Zürich waar Zwingli de reformatische actie leidde en — later — Geneve dat zijn stempel van Calvijn ontving.

Het trieste in de geschiedenis van deze drie reformatische acties was dat zich daartus-

sen al gauw ernstige verschillen openbaarden. En die verschillen spitsten zich nota bene juist in datgene toe dat, naar de uitgesproken wil van de Here Christus, teken en openbaring van de eenheid der gelovigen moest zijn. Namelijk de viering van het Heilig Avondmaal. Aanvankelijk stonden daarin Luther en Zwingli scherp tegenover elkaar. En later de Lutheranen en Calvijn.

Toen Calvijn zijn publieke loopbaan begon werd hij in de wereld der reformatie gezinden geconfronteerd met het openlijke en felle conflict waarin de Lutheranen en de Zwinglianen tegenover elkaar stonden.

Luther propageerde met alle kracht en felheid een massief realistische avondmaalsopvatting.

Naar zijn overtuiging was Christus van de aanvang af ook lichamelijk in het avondmaal, en dan nader in het brood en wijn, de tekenen daarvan, aanwezig. De roomse leer van de transsubstantiatie verwierp hij. Maar desalniettemin hield hij met alle energie vast dat Christus ook lichamelijk in het Avondmaal aanwezig was. Geheel onafhankelijk van het geloof of het ongelooft van hen aan wie het Avondmaal wordt bediend. En Luther hield strak en stijf vol dat de zo in het Avondmaal aanwezige Christus ook aan alle avondmaalgangers gegeven en door hen ontvangen wordt.

Daartegenover predikte Zwingli met even grote kracht dat van een dergelijke aanwezigheid van Christus in het Avondmaal geen sprake was.

Het Avondmaal had volgens hem alleen maar symbolische betekenis. Hij wilde er niet van weten dat Christus daarin aan avondmaalgangers Zichzelf en het heil in Hem schonk. Of, anders gezegd, Hij ontkende dat dit sacrament een genademiddel was. Voor Zwingli was het niet meer dan een „belijdenisteken”, een „gemeenschapsteken” en een „plichtteken”. Dat wil zeggen: de avondmaalgangers namen aan het Avondmaal deel om daarmee hun geloof te belijden, uit te spreken dat zij met elkaar in Christus verbonden waren, de belofte af te leggen dat ze in de wegen des Heren zouden wandelen.

Zwingli geloofde wel dat de Here Christus bij het Avondmaal aanwezig was. Maar dan alleen zó dat Hij daar kwam op het geloof van de avondmaalgangers. Ook van het Avondmaal gold namelijk het woord van Christus dat waar twee of drie in Zijn Naam vergaderd zijn Hij onder hen aanwezig is. Maar van een aanwezigheid van Christus in en onder de tekenen van brood en wijn wilde hij niet weten. Zwingli loochende dus dat Christus in het Avondmaal aanwezig is ook onafhankelijk van het geloof van hen die daaraan deelnemen en dat ook aan de ongelovige avondmaalgangers in dat Avondmaal Christus wordt gegeven en Hij daarin door hen ontvangen wordt.

Ongelofelijk fel stonden zo Luther en Zwingli en hun volgelingen tegenover elkaar.

Luther verklaarde eens dat hij „Zwingel” — zo schold hij zijn medereformator dikwijls uit — met heel zijn leer niet voor een christen hield en dat deze nadat hij tot de reformatie was overgegaan zeven maal erger was dan toen hij nog papist was. Ja, Luther beschouwde het sneuvelen van Zwingli in de slag bij Kappel in 1531 zelfs als een oordeel dat God aan deze ketter voltrok.

En Zwingli maakte het niet veel beter. Hij vergeleek namelijk Luther eens met drie vooraanstaande en gehate roomse theologen, Faber, Eck en Cochleus en zei toen: Ik wil verloren gaan als Luther niet Faber in domheid, Eck in onreinheid en Cochleus in brutaliteit, en om kort te gaan alle booswichten in boosheid overtreft.

Zo oordeelden en spraken deze mannen Gods over elkaar.

Het is nu verrassend te lezen hoe Calvijn over deze reformatoren, hun opvattingen en hun strijd oordeelde.

In een klein maar prachtig geschriftje „Korte Verhandeling over het Heilig Avondmaal van onze Heer Jezus Christus”, dat hij als een en dertig jarige jongeman schreef, gaat hij op de avondmaalsopvatting van Luther en Zwingli nadrukkelijk in en zegt hij precies hoe hij staat tegenover hun felle en bittere strijd daarover.

We willen uit dit boekje het een en ander releveren.

Calvijn schrijft eerst over de droevige twist die deze dienaren van Christus en hun volgelingen over het Heilig Avondmaal hebben gevoerd. Hij beziet en taxeert die in verband met het leven en de strijd van de kerk in de nieuwe bedeling. We lezen namelijk het volgende:

„Aangezien de twist, die in onzen tijd maar al te fel is gevoerd, veel onheil heeft gesticht en de Duivel dien ongetwijfeld heeft verwerkt om den loop van het Evangelie te belemmeren, ja zelfs geheel te stuiten, zou ik wel wensen, dat de herinnering eraan volkomen werd uitgewist. Het is er dus ver vandaan dat ik mij er in verlustig die in den brede te verhalen! Niettemin zal ik nu ik vele eenvoudige zielen in verwarring zie gebracht, doordat ze niet weten welken kant te kiezen, in het kort er zoveel van zeggen als mij nodig schijnt om hun te laten zien welke beslissing genomen moet worden”.

Wat we in deze zinnen lezen is voluit Calvijn.

Hij wijst namelijk allereerst op de duivel.

Calvijn is er diep van doordrongen, dat de Vorst der duisternis met grote sluwheid en energie dag in dag uit bezig is Christus'werk in deze wereld tegen te staan, speciaal door te pogen Diens kerk te verwarren en te verwoesten. En dat de Satan dat vooral doet door de broeders en dan speciaal de leidslieden van de kerk van de weg der Schrift en des geloofs af te voeren.

Het ongelofelijk tragische daarbij is, dat dikwijls trouwe herders zonder het te weten en geheel tegen hun bedoelen door de Boze als zijn instrumenten worden gebruikt. Vooral door ze ten opzichte van elkaar met wantrouwen of zelfs met haat te vervullen. Arme kerk waarin dat geschiedt!

Daarbij is Calvijn vooral vervuld met zorg voor de eenvoudige schapen der kudde, die van deze verwarring en twisten het slachtoffer worden. Enerzijds doordat ze blindelings deze leidslieden volgen en ze misschien zelfs in felheid en wantrouwen nog overtreffen.

Maar anderzijds ook doordat ze niet meer weten waar zij aan toe zijn en aan moedeloosheid of misschien wel een wanhoop ten prooi vallen.

Tegelijk wijst Calvijn evenwel de weg waarlangs men uit deze ellende kan komen en betreedt hij die weg ook. Dat is niet de weg van het tot in alle finesses uiteenzetten van wat er door de twistende partijen zoal is gezegd en gedaan. Neen het is de weg van het liefdevolle en broederlijke, rustige en zakelijke uiteenzetten van de kern van de kwestie waarover het gaat om daarna te zoeken naar wat Gods Woord daarover zegt.

* * *

Het eerste wat Calvijn nu van de gelovigen ten aanzien van deze de kerk van die dagen tot in haar fundamenten schokkende twist in de Naam des Heren vraagt is zich „niet al te zeer te ergeren aan het feit dat een zo groot geschil is gerezen tussen hen die als het ware Veldheren moesten zijn in de strijd om de waarheid weer in het volle licht te zetten”.

Voor dit dringende verzoek voert Calvijn dan twee gronden aan.

De eerste is deze dat het zeer zeker „niet iets nieuws is, dat de Here toelaat dat zijn dienaren tot een zekere onkunde vervallen en onder elkander redetwisten. Niet, om hen daar voor altijd hulpeloos aan zichzelf over te

laten, maar slechts voor een tijd, om hen te verootmoedigen. En inderdaad, als alles tot heden naar wens was gegaan, namelijk zonder enige verdrietige onenigheid, dan zouden de mensen zichzelf mogelijk overschat, en de genade Gods onderschat hebben. „Zo heeft de Here den mensen alle stof tot roemen willen ontnemen om alleen Zelf verheerlijkt te worden”.

Ook dit zijn voor wie Calvijn een beetje kent zeer vertrouwde klanken.

Calvijn kent de ontzaglijk taaie hoogmoed van het menselijke hart. Een mens, ook en niet het minst een gelovige, is altijd geneigd zichzelf te overschatten en zich te verhoofden, op de gaven van God.

Hoe schandelijk hoogmoedig is Gods volk door alle eeuwen heen niet geweest op zijn verkiezing. Hoe hebben Gods kinderen dikwijls niet gepronkt met de genadegaven die hun door God en zijn Christus werden geschonken.

En zo kan een voorspoedig kerkelijk leven ook aangegrepen worden om er trots op te worden! Maar dan komt God zijn gemeente tegen en brengt haar in moeite om haar te verootmoedigen. Ze moet dan door de harde feiten leren dat ze uit zichzelf niets goeds kan doen. Om dan na belijdenis van zonde en onmacht inderdaad alles alleen van Gods genade te verwachten. En alle eer alléén aan God te geven. Alle eeuwen door heeft God gevochten tegen het: des HEREN tempel, des HEREN tempel zijn deze!

Maar er is nog een andere grond voor de gelovigen om zich niet al te zeer te ergeren over de heftige twist welke de kerk in Calvijns dagen teisterde.

Die is van geheel andere aard.

Die is namelijk gelegen in de diepe duisternis waarin de kerk en haar leidlieden verzonken lagen en waaruit ze pas met veel moeite en onder veel strijd en na veel misslagen verlost konden worden.

Calvijn schrijft letterlijk: „Bovendien, als wij ons herinneren in welk een afgrond vol duisternis de wereld zich bevond toen zij, die dit twistgeschrijf hebben doen ontstaan, begonnen zijn ons tot de waarheid terug te voeren, zullen wij ons niet verbazen, dat zij niet dadelijk van het begin af alles goed hebben begrepen. Het is eerder een wonder, dat onze Here hen in zo korten tijd zo verlicht heeft, dat zij zich uit dien poel van dwalingen hebben kunnen bevrijden, waarin men zo lang verzonken was geweest, en de anderen er uit hebben gered”.

Men kan alleen met verbazing en vreugde kennis nemen van de echt-christelijke, door en door Geestelijke en daarom ook zo voorname wijze waarop Calvijn zich met de brandende kwestie welke de kerk van zijn dagen beoernde gaat inlaten.

Hoe vaak, of, beter gezegd, hoe zeldzaam heeft men in de kerk de zaken zo aangepakt?

* * *

Na zich op dit hoge niveau te hebben geplaatst gaat Calvijn de zaak waarover het toen ging zelf bespreken.

Daartoe is, zo verzekert hij, niets beter dan het vertellen van de gang van zaken ten aanzien van het conflict, omdat daaruit zal blijken dat er in dit opzicht niet zulk een grote aanleiding tot ergernis is, als men gewoonlijk meent!

Over de wijze waarop Calvijn dat doet spreken we D.V. in een volgend artikel.

C. V.

Kerkelijk Leven

* * Groepsvorming?

Collega Van Houdt kwam in de ziekenrubriek van het G.G. terug op ons artikel „Geen Geheim Consistorie” van 15 mei.

Thans blijkt dat hij in een vergadering als van onze persvereniging op 25 april het ge-

vaar ziet van groepsvorming in de kerk. Daar is hij tegen. Wij zijn daar ook tegen. En dus zijn we op dit punt een in geest en streven.

Dat gevaar van groepsvorming ziet hij vooral in wat we schreven over de herkiezing van de heer en broeder D. W. L. Milo met bijna algemene stemmen. Hij schreef:

„Wie zich nu de recente geschiedenis herinnert rondom een bepaald artikel van de heer Milo, die zal verstaan, dat door dit „verdiend vertrouwensvotum” het gevaar van „groepsvorming” niet weinig geïllustreerd wordt”.

Let wel: geïllustreerd.

Met andere woorden: de groepsvorming is er.

En ze bléék in de herkiezing van de heer Milo tot bestuurslid van Opbouw.

Klaarblijkelijk had de persvereniging broeder Milo niet mogen herkiezen. En wel omdat men in De Reformatie en in het Gezinsblad het voorhoofd tegen deze broeder had gefronsd. Dat laatste had blijkbaar voor de vergadering voldoende moeten zijn om broeder Milo uit te rangeren en op dood spoor te zetten.

Dat laatste zou nou echt groepsvorming geweest zijn. Dan zou een persvereniging gezegd hebben: Gij hebt U de toorn van een redacteur van De Reformatie en van medewerkers van het Gezinsblad op de hals gehaald. En daarom zijt ge ons als de heiden en de tollenaar.

Maar Opbouw doet zijn eigen zaken.

Gelijk het behoort.

Ds. Van Houdt had ook nog enkele vragen.

Voor ik die beantwoord stel ik er ook een.

Denk het U in dat broeder Milo — hij is écht een broeder van U en van mij — van Nunspeet

naar Uithuizemeeden vertrok. Dan kwam hij, dat kan ik u verzékeren, met een blanke attestatie. En dan zou hij toch op die attestatie, al was het alleen maar uit trouw aan het kerkverband, met algemene stemmen als lid der kerk worden aanvaard? Dan zou toch niemand Uithuizermeeden daarom beschuldigen van groepsvorming?

Ds. Van Houdt schrijft zelf: „wij willen elkander als broeders in de Here vasthouden”.
Accoord!

Ook broeder Milo is een broeder in de Here. Om hem broeder-af te maken is een beetje meer nodig dan een voorhoofdfronsen van De Reformatie en het Gezinsblad.

Omdat de kerk geen groep is en niet uit groepen bestaat.

Tenslotte: de vragen van ds. Van Houdt. Déze: of op onze vergadering van 25 april ook ter sprake gekomen is de betekenis van het ja-woord der kerkleden, de zaak waarover ds. Van Houdt destijds tegen Opbouw schreef. En de tweede vraag: Hebben alle leden van de persvereniging genoeg genomen met het beleid van de redactie in dezen?

Laat ik deze vragen mogen beantwoorden in de trant van de nederlandse ministerpresident Colijn (antwoorden aan het Eerste-Kamerlid Palar):

1. Neen.

2. Bijgevolg hebben de leden der persvereniging zich in deze zaak noch positief, noch negatief geuit.

Hiermede is onzerzijds het gesprek over dit punt gesloten.

G. Visee

Een kleine vrouw, moeder van velen

Het boek*) van de journalist Burgess over de chinese zendeling Gladys Aylward vertelt niet te veel over haar persoonlijke leven. Uiteraard: het is geschreven naar aanleiding van wat zij hem vertelde over haar werk — en dat was bescheiden: „er is niets sensationeels gebeurd”. Toch laat zich hier en daar iets raden en concluderen.

Gladys is, als Paulus, ongehuwd gebleven. Zij had het recht haar liefde aan een man te geven, die deze liefde zou blijken waard te zijn. En uit de wijze waarop zij de natuur en de lente in China heeft waargenomen blijkt wel, dat haar niets menselijks vreemd was. Er is zelfs sprake van een verhouding met een officier van de nationalistische troepen, maar tot een huwelijk is het per saldo toch niet gekomen. Haar hart was teveel in beslag genomen door haar vrijwillig aanvaarde taak: de prediking — dan dat er voldoende ruimte voor een privé leven, een huwelijk, man en kinderen overbleef. Haar chinese naam luidde Ai Weh Töh, de deugdzame, de kuise.

Intussen waren de kinderen van deze eenzame talrijker dan die van enige chinese moeder. Als Paulus heeft ze in ontbering en afzondering talloze geestelijke kinderen geëerd en grootgebracht.

Om te beginnen de vijf wettig geadopteerde vondelingen, die met de chinese kok haar huisgezin uitmaakten. Eerst Ninepence, het verwilderde mormeltje dat ze, doodziek, voor haar laatste negen pence van een chinese vrouw kocht. Dan Minder, het weesje dat Ninepence op straat vond, en dat mee mocht eten wanneer Gladys en Ninepence elk wat „minder” gingen eten. Het derde kind was Bao-Bao, kostbaar bundeltje, dat door de eer-

*) Alan Burgess „Een kleine Vrouw”, het verhaal van Gladys Aylward, uitg. de Bussy, Amsterdam 1957. (Thans ook verschenen als Coronapocket „Herberg van het zesde Geluk”).

ste twee werd opgescharreld: achtergelaten door voorbij trekkende bandieten. Later kwam daar de kleine Francis bij, een jongetje dat door vluchtelingen tijdens een overstroming werd meegebracht en nergens bij hoorde. Tenslotte Lau-Shang, een meisje van acht, dat na een proces aan het hof van de mandarijn was „overgebleven”. Deze vijf kinderen, samen met de drie van de gevangenisdirecteur, vormden het begin van een school in Yangcheng. U begrijpt al welke mogelijkheden zich hier voordeden om beslag op de stadsjeugd te krijgen?

Bij de evacuatie van de stad, tijdens japanse aanvallen, bleef een jong slavinnetje, Sualan, over: te jong om tijdig te worden uitgehuwelijkt, te oud om — onbeschermd tegen japanse soldaten — te laten rondlopen. De kleine vrouw ontfermde zich er natuurlijk over; het meisje behoorde voortaan tot haar kinderen. Hebt u meegeteld? We zijn al op zes.

Dan waren er de gevangenen die — op het ogenblik van de evacuatie — problemen gaven. Het waren meest moordenaars, en de gevangenisdirecteur vond het de zekerste weg om het hele stel maar te executeren. Maar Gladys protesteerde, wist te bewerken dat de familieleden van de boeven zich borg stelden, en een zekere cautie stortten. Voor twee gevangenen, die geen familie hadden, en dus onthoofd zouden worden, betaalde zij de garantiesom, en tenslotte nam zij de laatste vier nog gratis mee. Zo evacueerde ze met haar merkwaardig gezinnetje van twaalf plus haar personeel, waaronder enkele moordenaars en enkele jonge meisjes. Onderweg voegde zich daar Timotheus, een weesjongen van 9 jaar bij. En houd nu maar op met tellen.

Want bij de opmars der jappers kwam haar zendingspost te Chensin in gevaar, en die borg... 200 christenen. Zo was het hier,

zo was het in al die andere bergdorpen waar Gladys het Evangelie had gebracht.

* * *

In tegenstelling tot mevrouw Lawson, die op oudtestamentische — haast zou ik zeggen op gereformeerde — wijze het kantiaanse thema „du sollst” had laten klinken, zong Gladys het lied „tot vrijheid zijt gij geroepen”. Dat betekende voor haarzelf: vrijheid om al haar eigen belangen los te laten en zich volkomen te geven aan haar vele kinderen. In de gevaarlijke tijd van de japanse opmars (haar ouders zullen haar ongetwijfeld hebben verzekerd dat het nu welletjes was, en dat de oorlog verdere evangelisatie onmogelijk maakte) schreef ze naar huis: „vraag me niet om thuis te komen, en probeer ook geen methode te vinden om me naar huis te krijgen, want zo lang deze beproeving duurt ga ik niet weg. Deze mensen zijn mijn mensen. God heeft mij aan hen gegeven, en ik wil met hen leven of sterven tot Zijn eer”. Dit was geen schone rethorica maar een levensprogram. Toen de jappers een hoge prijs op haar hoofd stelden, en een onopgemerkte vlucht de enige oplossing scheen, kon ze niet vertrekken zonder de gehele jeugd van de stad mee te nemen naar veiliger streken. Ze gaf haar leven prijs en won het terug, samen met honderd andere jongere levens.

Maar deze zelfde vrijheid (vrijheid van eigenliefde, vrijheid van slavernij van Satan) was ook het deel van haar discipelen. Het is verrukkelijk om te zien hoe zorgzaam de chinese kinderen voor elkaar werden, onder leiding van Gladys. Bijzonder het transport van zo'n honderd kinderen, dat de kleine vrouw aan het eind van het boek organiseerde (een voettocht van een maand door de bergen van Shansi, op vlucht door het japanse oorlogsfront) zou onmogelijk zijn geweest, wanneer niet de zorg voor elks naaste het stempel op de groep had gedrukt. Het is alsof u de engelen rondom dit convoi door de bergen ziet trekken, die van twee mandjes graan genoeg voedsel maakten, ruwe spelonken in slaapkamers veranderden, over de kinderen waakten dat geen van hen enig letsel of enige ziekte opliep, en op het juiste moment voor de overtocht van een militair afgesloten rivier zorgden. Hier was Christenliefde. Hier gebod de Heere zijn zegen. Daar woonde Hij zelf.

Ook prachtig en ontroerend is het optreden van Gladys en haar collega Davis van een andere zendingspost, toen veertig japanse soldaten te middernacht een orgie kwamen houden ten koste van een aantal vrouwen, die onder de hoede van de zendingen stonden. Gladys werd al spoedig door geweerkolven en trappen onschadelijk gemaakt (leed nog maandenlang van inwendige kneuzingen). Maar Davis beval de vrouwen en meisjes om te bidden in plaats van te gillen en te vechten. En, hoewel Davis eveneens buiten gevecht werd gesteld (het pistool, dat hem moest doden, ketste overigens!) overwon het geloof van de massaal biddende vrouwen: de soldaten trokken vloekend verder.

* * *

Het sterkste voorbeeld van christelijke volharding leverde haar chinese huisknecht Hsi-Lien. Gladys had zich meermalen afgevraagd, wat haar bijbelse vertellingen zo'n man zouden doen. Maar toen de beproeving kwam bleken de vruchten van haar prediking: hij weigerde voor japanse soldaten te werken „omdat hij een Christen was”. Aan een paal gebonden moest de man toezien hoe zijn vrouw en kinderen, in huis opgesloten, levend werden verbrand. Hier blijkt de volharding der heiligen. Hier triomfeert het Evangelie der liefde over de satanische duisternis.

Hier zit ook de reden, dat Gladys zich in de oorlog met Japan niet onzijdig heeft kunnen houden. Tegen de rebellen generaal Ley (een

nederlands rooms-katholiek priester, later wreed vermoord) antwoordde ze eens: „God kent het verschil tussen goed en kwaad. De jappers trekken door ons land: plunderend, brandschattend en moordend. Wij moeten ze dus verjagen met alle middelen, waarover we beschikken. Het zijn mijn mensen, die ze vermoorden; mijn mensen, juridisch, moreel, geestelijk! Ik ga door met wat ik doe: ze beschermen en helpen”.

Haar collega Davis werd door de jappers behandeld om tot bekentenis van spionage te worden gebracht: geen eten, geen slaap, alleen ransel. Twee van zijn bekeerlingen werden aan palen gebonden en gefolteerd om tot een voor hem bezwarend getuigenis te komen. Zij weigerden. „Het waren eenvoudige mannen; ze konden niet begrijpen waarom ze gemarteld werden voor een bekentenis, die niet op waarheid berustte. Ze stierven in volle vre-

de des geloofs”. De zending zelf werd maanden lang mishandeld, maar alle tijd van de jappers was aan hem verknoeid: ze moesten tenslotte hun nederlaag erkennen. De zending Davis is thans predikant in Engeland. „In zijn gemoed leven wrok noch haat”, zegt het boek.

Zo is dit boek, ondanks de verwarde stijl, de slechte vertaling en het ontbreken van een behoorlijke opbouw, een verrijking van onze christelijke literatuur. U ziet tot uw troost waar het christendom toe in staat is als er geloof bij komt, en godsdienstoorlogen ontbreken. Juister: u ziet waartoe Jezus Christus in staat is, wanneer Hij niet wordt belemmerd door ons ongelooft.

Beschamend voor ons eigen „kerkelijk” leven in Nederland. Bemoedigend voor wie een dochter van tegen de dertig heeft, die zending wil worden.

D. W. L. M.

De Generale Synode

De nationale synode zal ordinairlijk alle drie jaren eens gehouden worden... art. L (D.K.O.).

Het lijkt mij wel van belang voor de lezers van dit blad eens iets te schrijven over de generale synode die momenteel in Rotterdam-Delfshaven vergadert. En dan is het niet mijn bedoeling haar besluiten te bespreken maar iets te vertellen van de werkwijze en de gang van zo'n vergadering. We willen de zaak eens wat op het menselijk en technisch niveau bezien. Want zo'n synode is eigenlijk een merkwaardige zaak. Zestien predikanten en zestien ouderlingen worden maandenlang uit hun werk gehaald om deze kerkelijke arbeid te verrichten. Dat is voor de dominees en de gemeenten die zij dienen al een heel ding. Maar men kan bij hen nog zeggen: ze blijven in de kerkelijke sfeer. Voor de ouderlingen liggen de dingen veel moeilijker. Die zestien broeders ouderlingen zijn heus niet allemaal gepensioneerde oude heren, die over hun tijd gemakkelijk kunnen beschikken. Er zijn wel gepensioneerde broeders onder, maar ook dezen zijn nog uitermate vitaal en hebben zoveel werk in hun eigen omgeving te doen dat ook voor hen het zijn in Rotterdam een offer betekent. Er zijn echter ook jongeren onder, die nog volop in het zaken- en bedrijfsleven staan en voor wie het een bijzonder offer betekent deze maanden aan kerkelijk werk te besteden.

Zoals bekend wordt de synode gehouden in Rotterdam in het fraaie kerkgebouw van onze gemeente in Delfshaven dat vrijwel op de grens van Rotterdam en Schiedam staat. Dit kerkgebouw heeft een zeer praktisch nevengebouw met tal van vergaderlokalen dat van binnen met de kerk verbonden is en op die manier heel geschikt voor de verschillende commissievergaderingen. De vergaderingen zijn van negen uur 's morgens tot half één, van twee tot half zes, en van zeven tot tien uur. Dat zijn hele werkdagen. De synode eet tussen de middag en 's avonds in haar gebouw: zodoende is men de hele dag bijeen. Je zou zo'n synode in zekere zin kunnen vergelijken met een conclave, met dit verschil dat de kardinalen in het Vaticaan ingemetseld worden en wij er tenminste 's nachts nog uit komen. Bovendien doen de kardinalen wat korter over de keuze van een paus dan wij over het synodewerk. Dat tweemaal samen eten per dag is overigens heel nuttig. De maaltijden zijn een gezellig moment van ontspanning en de humor is vaak niet van de lucht. Een mens heeft dat nodig als hij heel de dag in vaak moeilijke en gecompliceerde kerkelijke zaken bezig is.

De lezers hebben vermoedelijk wel in de krant gelezen dat er bij het begin van de

synode een debat over haar werkwijze gehouden is. Men besloot toen in principe niet af te wijken van de tot nu toe gevolgde gang van zaken maar die met enige nuancering te blijven volgen. De zaak is nl. deze dat er zich in ons vrijgemaakte kerkelijk leven vrij snel een vaste gang voor het werk van de generale synode gevormd heeft die tot op zekere hoogte afwijkt van de vergadertechniek van de synoden die vroeger gehouden werden, al vermoed ik dat deze op de laatste synoden van de Gereformeerde Kerken vóór de vrijmaking zich al aan het ontwikkelen was. Met die werkwijze hangt ongetwijfeld ook de vrij lange duur van de generale synoden samen.

Om eens een paar willekeurige voorbeelden te geven: de synode van Rotterdam 1917 duurde van 28 augustus tot 6 september 1917, die van 's-Gravenhage 1914 van 27 oktober tot 6 november 1914. In het algemeen kan men stellen dat de generale synoden van de Gereformeerde Kerk tot en met die van Middelburg 1933 zeker niet langer dan drie weken duurden. Men staat te kijken wat soms in korte tijd werd afgedaan: die van Utrecht 1905 b.v. bekortte in een paar weken art. 36 N.G.B., stelde de bekende pacificatieformule van 1905 vast, deed allerhande bezwaarschriften af en behandelde de toen op de generale synode aan de orde komende zendingszaken. Men vergelijkte daarmee eens de lange duur van onze synoden! Laat ik er echter dadelijk bij zeggen dat het zó eenvoudig niet meer zou kunnen. En dat hangt voor een deel samen met de werkwijze der synode. Ik vermoed dat deze zich al op de eerste synoden van onze kerken in Enschede 1945 en Groningen 1946 heeft vastgezet (deze duurde al van 24 april tot 28 juni) en sindsdien met de dozen waarin de stempels en groene tafelkleden van de moderamentafel zijn opgeborgen, van synode naar synode is verhuisd. Er is nl. een wezenlijk verschil tussen de manier van werken van de generale synode en van de mindere kerkelijke vergaderingen als classis en particuliere synode. De synode volgt nl. wat haar werkwijze betreft het moderne parlementaire systeem: ze is wat dat betreft volkomen bij de tijd. De zaken die de synode te behandelen krijgt zijn vastgelegd in de stukken van het agendum. Die bevatten om het wat ruw te zeggen: rapporten van deputaatschappen, voorstellen uit de kerken, bezwaarschriften. Al deze stukken nu worden bij het begin van de synode in handen van commissies gesteld om ze voor behandeling in plenaire zitting voor te bereiden. De commissie van voorbereiding die uit een zestal synodeleden bestaat, bespreekt deze stukken in kleine kring, stelt er een rapport over op waaraan een

concept-voorstel verbonden is en verdedigt dit voorstel in de plenaire zitting. Daar wordt in ronden over het rapport en het voorstel gesproken, de rapporteur verdedigt het voorstel, neemt het soms terug om het opnieuw in de commissie te bespreken en tenslotte wordt zo'n voorstel dan door stemming aangenomen, geamendeerd of verworpen. De zittingen zijn bijna altijd openbaar, de pers geeft verslagen: het is in principe hetzelfde systeem dat bij moderne parlementen wordt gevolgd.

Vroeger ging dat anders, meer in de trant van de mindere vergaderingen. Daar wordt veel meer geïmproviseerd gewerkt. Rapporten van deputaatschappen worden er meestal gelezen en na korte bespreking goedgekeurd. Over tal van zaken worden geen formele besluiten genomen maar eenvoudig staande de vergadering bij monde van de praeses een oordeel geveld. Op de generale synode wordt niets ondershands afgedaan, vrijwel niets geïmproviseerd: de zaken worden alle grondig besproken, om het met een wat triviaal beeld te zeggen: de koek wordt om- en omgewenteld en van alle kanten gezien. Maar dat alles vergt tijd en nog eens tijd. Terwijl op vroegere synoden de rapporteurs van de deputaatschappen zélf ter synode kwamen om hun rapporten te lezen en deze met een eenvoudige goedkeuring werden afgedaan, worden thans deze rapporten grondig onder de loupe genomen en door de synode besproken. Terwijl vroeger bezwaarschriften in handen van enkele synodeleden werden gesteld en de synode zelfs afzettingen voorstellen **zonder enige bespreking** goedkeurde (bij de afzetting van ds. Netelenbos op de synode van 1920 te Leeuwarden vroeg **niemand** na het lezen van het rapport en het afzettingvonnis het woord!), is zo iets vandaag ondenkbaar. Dat past ook niet meer bij deze tijd en zeker niet bij ons vrijgemaakte kerkelijke leven. De synode is er zich van bewust dat de kerken op haar arbeid scherp toezien en de mondigheid van het huidige kerkklid verdraagt zich niet meer bij de gezagsverhoudingen die er vroeger in het gereformeerde kerkelijke leven waren. Deze werkwijze bevordert uiteraard ook de vorm waarin de besluiten ter synode geformuleerd worden en die zich langzamerhand in ons vrijgemaakte kerkelijke leven heeft vastgezet. Omdat over vrijwel iedere zaak een formeel besluit genomen moet worden, krijgt men een besluitvorm, die bijna berucht is geworden: constaterende, uitsprekende en besluitende gaan onze kerkelijke vergaderingen hun weg. Het is een vorm die bijna bij deze werkwijze niet te vermijden is.

Deze werkwijze heeft ook zijn consequenties voor de Acta. Omdat er over vrijwel iedere zaak een kleiner of groter rapport wordt opgesteld, is het onmogelijk geworden al die rapporten in de Acta op te nemen. Het gebeurt nu alleen bij grote uitzondering en in gewichtige zaken. Maar het nadeel is dat de Acta daardoor geworden zijn tot besluitenboeken. Men kan ze misschien het beste vergelijken met de oude resolutieboeken van de Staten-Generaal en de Staten van Holland. Resolutie volgt op resolutie, hoe ze tot stand kwamen is voor de historicus vaak niet meer na te gaan. Besprekingen werden niet opgenomen en zo is het ook nu. Terwijl van de generale synode na 1892 vaak nog de gang van de bespreking en de wijze waarop het besluit tot stand kwam, uit de Acta en de rapportenboeken is op te maken, zal het voor de latere historicus uitermate moeilijk zijn dit voor onze kerken na te speuren. En dat is een reëel verlies.

Het is bekend dat deze synode zich vooral met moeilijke en gewichtige appèlzaken heeft in te laten. Er heeft zich in de twintig jaar dat de vrijgemaakte kerken als zodanig bestaan, een zekere techniek van appelleren ontwikkeld, die de laatste jaren

wel een hoogtepunt heeft bereikt: om het met de woorden van ds. A. Veldman, die als pastor loci een voortreffelijk openingswoord sprak, te zeggen: appellanten zijn opgerukt van mindere vergadering tot meerdere vergadering en ze hebben thans de generale synode bereikt: Van Gend en Loos kwam er aan te pas om hun bezwaarschriften het synodegebouw binnen te brengen. Er was dan ook in verschillend opzicht alle reden dat ds. Veldman Psalm 130 tot hoofdmotief van zijn openingswoord maakte. Er zit aan deze zaak echter ook een andere zijde. Men kan de geschiedenis van de vrijgemaakte kerken niet losmaken van die van de Gereformeerde Kerken sinds 1892. Wij dragen in onze kerken de fakkel van de verenigde kerken verder. En eigenlijk waren deze sinds 1920 bezig in haar kerkelijk leven te verwerken de stormachtige ontwikkeling die de wereld sinds de eerste wereldoorlog heeft genomen. Evengoed als de rooms-katholieke kerk zich niet meer permitteren kan om afgesloten van de wereld te leven zoals ze dat in de vorige eeuw nog deed, evenmin kunnen wij dat. Het gaat er om als kerk des Heren het hoofd te bieden aan de ontwikkeling van het leven, de wetenschap en de theologie sinds het begin van deze eeuw, en vanuit de Schrift en de confessie in tal van zaken ons standpunt opnieuw te bepalen. En dat kan alleen door met elkaar intensief de vraagstukken waarvoor wij als kerken ons geplaatst zien, te bespreken bij het licht van de Schrift. Iedere premature beslissing is daarbij levensgevaarlijk. Dat heeft de synode uit het jaar 1944 ons laten zien. Men meende toen de kerken door middel van leeruitspraken te moeten vastleggen in de vraagstukken van verbond en doop, gemene gratie enz. Dat heeft destijds tot een breuk in de Gereformeerde Kerken geleid. De tijd was voorbij dat men zich bij synodale uitspraken die geen weerklank in het Schriftuurlijk gevormde geweten der kerkleden vonden, neerlegde. Onze vrijgemaakte kerken zijn geboren uit de strijd om de gewetens der kerkleden alleen te binden aan Schrift en belijdenis. Maar daarmee waren wij van de vraagstukken niet af. Dat moet men goed verstaan. Ze blijven zich aan ons opdringen en ze vragen studie en bespreking. Daarom kan men op de synode ook niet buiten de hulp van de theologie. Ze staat onder ons nu niet bepaald in een goed blaadje, deze wetenschap der heilige Godgeleerdheid. Maar men zal er niet buiten kunnen. Het zou een ramp zijn als men bij de vraagstukken die aan de orde komen, het licht moest missen van hen die vooral van de historie van kerk en dogma hun studie hebben gemaakt, men kan daar evenmin buiten als buiten de wetenschap van de exegese van het Oude en Nieuwe Testament. Het is beslist niet nodig dat onze vijf hoogleraren alle besprekingen en zaken op de synode bijwonen. Maar er zijn zaken, waarbij zij wel degelijk hulp kunnen en moeten bieden, en waarbij de theologie de kerk kan helpen en dienen.

Voor een deel kan men ook de huidige situatie in onze kerken vanuit dit perspectief bezien. De zaken zijn in bespreking ook al door al die appèls. Daarom is ons vrijgemaakte kerkrecht ook zo uitermate actueel en up to date. Het is op een synode (althans dat is mijn ervaring) verrassend hoe het oude gereformeerde kerkrecht van onze eerste nationale synoden en van onze oude kerkorde nog steeds bruikbaar en zelfs actueel is. Het moge wel eens wat omslachtig zijn en tot langdurige besprekingen en slepende processen aanleiding geven, aan de andere kant verhindert het voortijdige beslissingen en breuken. Het is in wezen nog steeds het oude gereformeerde kerkrecht maar nu geactualiseerd gespecialiseerd met het oog op de onder ons een sterk accent ontvangende zelfstandigheid van de plaatselijke kerk. Maar die

INHOUD:

Gods grote daden door Abram	E.R.P.
Calvijs grote verdriet	C.V.
Kerkelijk leven	G.V.
Een kleine vrouw, moeder van velen	D.W.L.M.
De Generale Synode	R.H.B.
De kerk „zien”	G.V.
Persschouw	
Ingezonden	
Kerknieuws	

is onmisbaar om de eenheid der kerken te bewaren. Men kan rustig stellen dat onze kerken, ondanks haar moeiten en zorgen die vele zijn, nog steeds springlevend zijn. En het getuigt van een sterk vertrouwen in de meeste vergaderingen onzer kerken dat men, ook als men ambtelijk soms in zeer precaire situaties geraakt is, op haar appelleert. Men ziet op een synode ook het grote voordeel dat zaken uit de regionale in de generale sfeer betrokken worden. Een generale synode is wezenlijk anders dan een particuliere synode. Men is op de laatste altijd nog in de regionale sfeer. Maar op de generale synode worden de zaken anders gezien: zij is onder ons geworden tot een soort kerkelijk hoogerrechtshof, waar de zaken op hun kerkrechtelijke consequenties en merites worden bekeken en dat alles onder de druk van feit dat men een laatste en voorlopig definitieve beslissing geeft.

Het is te hopen en te bidden dat de generale synode van Rotterdam vruchtbaar voor de kerken in deze moeilijke situatie van ons kerkelijk leven mag arbeiden. Er is momenteel in Rotterdam een rechthuis der kerk, waarin de broeders die in moeilijke en precaire situaties zijn geraakt, in en uitgaan om hun zaken toe te lichten en te bespreken met de commissies van voorbereiding opdat er een rechtvaardige beslissing in hun zaak kome. Er zijn commissies die dagelijks in bergen papieren, notulenboeken enz. ploeteren om inzicht in de zaken te krijgen. Er zijn eendertig broeders (Zeeland is slechts door één ouderling vertegenwoordigd) van allerlei ligging en kleur, scribenten uit De Reformatie, Contact en Opbouw en helemaal geen scribenten, die in goede harmonie opgewekt samen arbeiden om ergernissen uit het kerkelijk leven weg te nemen. Er wordt veel werk verzet niet in het minst door het moderamen dat aan dit alles leiding moet geven opdat de arbeid van de commissies zo gecoördineerd mogelijk verlope. De synodepraeses ds. Vink (een bijzonder gelukkige keus) houdt elke dinsdag vóór we weer beginnen een „synodepreek” die door de leden zonder uitzondering op hoge prijs wordt gesteld. Hij en ds. Deddens, de assessor, dragen de zware last van het richting geven aan het werk, de beide scriba's ds. Bouma en ds. Bruin, uiterst accurate mannen, doen met name ondergetekende steeds weer verbaasd staan over de orde die zij op hun zaken hebben en hun vaardigheid in het formuleren, zij staan je in alles wat je zoekt met kracht ter zij en houden oog op de nimmer aflatende stroom papieren. Beste lezers, ik ga stoppen, want ik zie dat ik al weer een veel te lang artikel geschreven heb. Misschien dat ik later nog eens over de beslissingen en besluiten zelf schrijf. Voorlopig mag ik daarvoor de lezers verwijzen naar de goede commentaar die tot nu toe de synodeleden dr. B. Jongeling en ds. J. R. Wiskerke resp. in het Gereformeerd Kerkblad voor Overijssel en Gelderland en in De Reformatie daarover schreven.

Enschede.

R. H. Bremmer.

De kerk „zien“ *)

(I)

Op de agenda voor deze samenkomst vindt U vermeld dat ik tot u zal spreken over het thema „Rondom de kerk“.

Toen het bestuur mij verzocht dat te doen heb ik aan dat verzoek wel met liefde maar niet met lust gevolg gegeven. Ik hoop dat u mij daarin zult kunnen verstaan. Er is sedert de dertiger jaren ook onder ons zo veel over de kerk gesproken, geschreven en niet te vergeten: gepréékt, dat er ten aanzien van dit thema naar analogie van de aardappelmoeheid wel eens een zekere kerkmoeheid zou kunnen ontstaan. De eerste, de aardappelmoeheid, komt de aardappelster te boven door een middagslaapje, de aardappelster door de konsekwente toepassing van wisselbouw. De moeheid ten aanzien van het thema de kerk zou men misschien voorkomen en genezen door het — let wel: het thema en natuurlijk niet de kerk — eens een poosje in de ijskast te zetten, liefst diepvries.

Er is waarheid en daarom ook wijsheid in wat een oud en ervaren predikant, al was hij dan niet vrijgemaakt, eens tot mij zei: Er worden meer kwesties opgelost door doodzwijgen dan door uitpraten. En indien iemand in antwoord op een dergelijke suggestie zou opmerken dat we toch nooit ons belijden op non-actief mogen zetten, dan zeg ik: accoord! Maar dan moge ik herinneren aan het feit dat uit onze kring destijds het voorstel kwam om over de zaak van het genadeverbond en de doop tot na de oorlog te zwijgen. Dat is nog zo dwaas niet. Zeker niet als de strijd over de kerk niet blijft op het vlak van de broederlijke disclussie, maar wanneer er slachtoffers vallen op de straten van de kerkstad.

Bovendien: het wil mij voorkomen dat de regelmaat van de behandeling van dit thema wijst op een ziektoestand in het kerkelijk leven. Het is niet best als getrouwde mensen telkens weer lezen en spreken over het volmaakte huwelijk. En de zaak doet bovendien denken aan die „vrouwkens“ van wie de apostel niet ongeestig zegt, dat zij „immer leren“ en „nimmer tot kennis der waarheid komen“. II Tim. 3 : 7. Of aan de fijne humor waarmee de brief aan de Hebreëen zegt: „Gij, die leraars behoortet te zijn vanwege de tijd, hebt wederom van node dat men u lere welke zijn de eerste beginselen van de woorden Gods“. Hebr. 5 : 12. Dat komt neer op het advies: Haal uw schoolgeld terug!

De Bijbel is, dat weten we, een Geestelijk boek, met grote G. Hij is ook, dat weten we niet altijd, een geestig boek. Die mijnheer Looman, ik bedoel de Looman met dubbele o en zonder h, niet de politicus, maar de Réveilman, ademde in een bijbels klimaat, toen hij eens opmerkte, dat de humor de huisjas van de christen is. Wie het nog niet wist moet maar eens dat briefje van Paulus aan Philemon lezen, waarin de apostel Philemon Geestelijk en geestig er door haalt. Paulus was een kerkelijke en daarom een geestig man. Dat kun je wezen als je door de Zoon des mensen bent vrijgemaakt. Als de humor de kerk uit is en verbeterheid haar plaats heeft ingenomen, dan is de kerk de kerk niet meer, maar een misschien perfecte motor zonder ontsteking.

Alles bij elkaar genomen: ik zou in de huidige situatie van het kerkelijk leven het liefst over dit thema zwijgen. Alfred de Musset heeft eens gezegd:

„l' Homme n'écrit rien sur le sable
à l' heure où passe l' aigle“;
„Men schrijft geen woord in het zand
in 't uur dat de storm raast over 't strand“.

De kerk „zien“

Onder ons is in de laatste jaren een zegswijze gangbaar geworden over de kerk: „de kerk zien.“ Wanneer van iemand gezegd wordt, dat hij de kerk „ziet“ dan is dat een niet te onderschatten aanbeveling. Wordt echter van hem gezegd, dat hij de kerk „niet ziet“

dan is dat een diskwalifikatie zonder meer. Luistert men goed en analyseert men de betekenis uit het verband, dan betekent dat „zien“ van de kerk zo ongeveer dat men tot een vrijgemaakte kerk behoort, dan men slechts haar als de enige ware kerk erkent, dat men samenspreking met of samenwerking met synodalen, resp. niet-vrijgemaakten onder alle omstandigheden contrabande acht.

De kerk is zichtbaar.

Intussen, ik houd van die uitdrukking: „de kerk zien“. Want daar zit in elk geval dit goede in dat de kerk zichtbaar is. En de onzichtbare kerk bestaat niet. Want als er een onzichtbare kerk is dan is er ook een zichtbare. En dan zijn er twee kerken. En er is er maar één²⁾. En deze éne kerk is wel niet de zichtbare in onderscheiding van de onzichtbare kerk, maar zichtbaar is ze wel.

Daartegen moet niemand inbrengen dat de kerk slechts door het geloof en uit het Woord Gods gekend wordt. Dat is wel zo maar dat sluit niet uit dat de kerk, die ik geloof, zichtbaar is.

Integendeel: we hebben allemaal de kerk éerst gezien en daarna pas geloofd. We werden als kleine kinderen door Vader en Moeder mee naar de kerk genomen. En toen hebben we in de meest letterlijke zin des woords de kerk gezien. We waren er trouwens al eerder geweest. Om gedoopt te worden. Op die zondag hebben we voor het eerst geheel of gedeeltelijk een dienst van de kerk meegeemaakt, al hebben we dat niet mede belééfd. Maar hoogst belangrijk was het wel. We ontvingen daar zelfs het sacrament als een teken van onze inlijving in de christelijke kerk. Dat zegt het formulier van de doop zo: een zegel van onze inlijving in de kerk van Christus.

Ik sta daar even bij stil.

De door mij geciteerde woorden komen voor in het formulier van de doop der volwassenen. Het formulier zegt niet dat we door de doop in de Gereformeerde kerk worden ingelijfd, maar dat de doop een zegel is van onze inlijving „in de christelijke kerk“. Het formulier van de kinderdoop dat wij als lidmaten niet van de Gereformeerde kerk, maar van de gemeente van Christus behoren gedoopt te wezen. De andere formulieren spreken konsekwent dezelfde taal. Zo b.v. het huwelijksformulier. Daar wordt tot de trouwenden gezegd: „Nadat u aldus is voorgehouden dat God de huwelijks staat heeft ingezet en wat u daarin van Hem bevolen is, betuigt gij hier voor de christelijke gemeente...“.

Daar staat weer niet: betuigt ge hier voor de Gereformeerde Kerk... maar: voor de christelijke gemeente. En zo spreken niet alleen de liturgische, maar ook de confessionele formulieren. De catechismus in antwoord 74: „dat ook de kinderen in het verbond Gods en in zijn gemeente begrepen zijn en door de doop als door het teken des verbonds „de christelijke kerk“ ingelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden moeten worden“. De nederlandse geloofsbelijdenis zegt in artikel 34 dat wij door het sacrament des doops in de kerk Gods ontvangen en van alle andere volken en vreemde religieën afgezonderd worden“. En in artikel 35: „dat onze Zaligmaker Jezus Christus het sacrament des avondmaals verordend en ingesteld heeft om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alrede wedergeboren en in zijn huisgezin, hetwelk is zijn kerk, ingelijfd heeft“.

Het is van belang bij ons spreken over en ons handelen in de kerk met deze en dergelijke uitspraken en niet alleen met Zondag 21 van de catechismus en de artikelen 27-31 van de geloofsbelijdenis te rekenen.

Maar om tot ons uitgangspunt terug te keren: op de dag waarop wij gedoopt zijn, zijn we echt in de kerk geweest, in de christelijke kerk en we zijn daar en toen in de ene heilige algemene christelijke kerk ingelijfd. Een paar jaar later gingen we voor het eerst met Vader en Moeder mee naar diezelfde christelijke kerk. Toen begonnen we niet alleen haar dienst mee te maken, maar die ook mee te beleven. We zagen haar. De concrete kerk. Niet een openbaring van een mystieke, boven-tijdelijke kerk, maar de heilige algemene christelijke kerk zelf. Daar en toen. Bekende en onbekende gezichten. De meester van school was er ook. En zat met andere mannen in de ouderlingenbank. We baden als kind mee en doorleefden de diepe eerbied die er was onder het gebed. Waren blij als we een bekend psalmversje konden meezingen. Zagen dat er een kindje gedoopt werd. En vroegen na afloop aan Vader of wij ook gedoopt waren. We zagen de viering van het avondmaal. En begrepen er alleen van dat het extra lang duurde. Maar wel verstonden we spoedig dat heel dat gebeuren alles te maken had met de onzienlijke God en de onzichtbare Heiland. Naarmate we onderwezen werden in het Woord Gods en toenamen in de genade en de kennis van de Here Jezus Christus begonnen we ook de kerk met andere ogen, met gescherpte en geoeffende en verlichte ogen te zien. Des zondagsmorgens en des zondagsavonds. Dat daar Gods volk bijeen was, Gods huisgezin, de gemeente van de levende God. En dat daar alles moest toegaan zoals de Here Jezus Christus en zijn apostelen dat hebben verordend, „hoe men in het Huis Gods moet verkeren“.

We zagen de kerk.

Concreet.

Op bepaalde tijden.

Op vastgestelde uren.

We zijn begónnen met de kerk te zien.

Daarna zijn we het Woord Gods omtrent de kerk met zijn beloften, vermaningen, dreigingen, gaan geloven. Doordat geloof is echter het zien van de kerk niet opgehouden, maar we zijn haar gaan zien met andere, gescherpte, geoeffende en verlichte ogen: ons hart is de kerk gaan zien door het geloof. En als iemand de kerk, de hier en nu vergaderde kerk, niet recht ziet, dan is dat altijd een gevolg van gebrek aan geloofskennis van het Woord Gods.

Ik raak hier een belangrijk punt. De ver-warring, die er onder ons op meer dan één punt is is niet een gevolg van veel maar van weinig bijbelstudie en bijbelkennis. Velen leven voort bij bepaalde traditionele beschouwingen, bij hun krant — ik denk heus niet aan één bepaald blad, U moogt wat mij betreft ook aan Opbouw denken! — maar er is onder ons en bij anderen een onstellend gebrek aan kennis van de BRON.

De zichtbaarheid begrensd.

De kerk die we geloven is zichtbaar. Doch deze zichtbaarheid is begrensd. Plaatselijk en tijdelijk. Wij zien de kerk slechts hier en nu. Voor ons geloof echter wijken die grenzen. Door het geloof weten we van de kerk van alle tijden waarin, aan alle plaatsen waar de Zoon van God haar vergadert, vergaderd heeft en vergaderen zal. En ons geloof ziet uit met reikhalzend verlangen naar de voltooide, de gereinigde, de verlostte kerk, de schare die niemand tellen kan, de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven. Haar zien we nog niet. Of beter gezegd: we zien haar hier en nu. Nog niet verlost, nog niet voltooid, nog niet gereinigd. Maar levend in de hoop. In hope zalig geworden.

(wordt vervolgd)

G. Visee

PERSSCHOUW

Een woord van Dr K. H. E. Gravemeyer

In „Hervormd Weekblad, De Gereformeerde Kerk“ werd een verslag gepubliceerd van een rede die de bekende dr. Gravemeyer, de grote man der Hervormde Synode tijdens de oorlog en bij de reorganisatie daarna, voor het Verband van Hervormd-Geref. Ahbtsdragers hield. Die rede was een hartekreet van de meer dan 80-jarige kerkelijke leider. Ze is een belangrijke bijdrage voor de kennis van de situatie

1) Hier volgt de toespraak door mij gehouden op de jaarvergadering van de Persvereniging „Opbouw“ op 25 april j.l. in het Jaarbeursrestaurant te Utrecht.

2) Aldus prof. dr. A. W. Begemann in de Correspondentiebladen van de Vereniging voor Calv. Wijsb. Maart 1964, blz. 13.

waarin de Ned. Herv. Kerk verkeert. Daarom neem ik het verslag hier op.

Dr. Gravemeyer begon met enkele opmerkingen vooraf. Ten eerste:

De kerken hebben het er in de oorlog slecht afgebracht. Hochhuth in „der Stellvertreter“ klaagt (terecht) de paus aan, maar ook wij vallen onder kritiek. Uit Nederland zijn 100.000 Joden vermoord. Enkelens waagden hun leven, maar wij hadden allen ons moeten inzetten. Als we in geloof de strijd hadden aanvaard, waren deze schandelijke moordpartijen niet doorgezet. Het is later bekend geworden, dat Hitler zijn soldaten niet door optreden tegen de kerk(en) tegen zich in het harnas wilde jagen en zo was hij wel beducht de kerk aan te pakken. Hij wilde ons zoet houden. Want waarom ben ik na 8 maanden uit St. Michielsgestel vrijgelaten? Men had mij eigenlijk moeten vasthouden. Het was een zoethoudertje en mijn leven is (onverdiend) verlengd. Maar daarom ben ik dan ook nu verplicht om te getuigen.

Als jong predikant was ik blij, oudere predikanten te mogen ontmoeten. 't Werd in Giesse-Nieuwkerk al gauw een grote teleurstelling, toen er kerkvisitatie kwam, waarop ik mij verheugde. Maar 't ging op in de formele dingen en verder in het ophalen van grappen en anedotes uit de studententijd van de reeds oudere kerkvisitator.

In later jaren ben ik hoe langer hoe meer onder de indruk gekomen van de nood van de kerk. Diep kwam ik onder de indruk van het getuigenis van Kohlbrugge en Hoedemaker. Kohlbrugge trok, door aan te dringen: „Werp het Woord erin en je zult wonderen zien!“ Hij leerde me geen verwachting hebben van partij of macht van een meerderheid, alles verwachten van de genadige God en zijn levend Woord. Hoedemaker trok aan door het: „Heel de kerk en heel het volk.“ „Laat de org. van 1816 verbroken worden, dan zal het water des levens weer stromen. Dus: reorganisatie!“ Nu het echter tot reorganisatie gekomen is, kwam er helaas geen reformatie, maar doorgaande deformatie. Vroeger was er nog gebed om vernieuwing. Nu wordt er gedankt... Maar vergeten is: „Zend Heer uw licht en waarheid neder!“

Vervolgens merkte dr. Gravemeyer op: Jongeren willen iets horen, waar ze wat aan hebben. Hij wees op 2 Cor. 13 : 5: „Onderzoek uzelf of ge in het geloof zijt“, en tei pistei: in het gehele geloofscomplex. Daarin leven maakt gezond, leven in een bedorven atmosfeer maakt ziek. N.B.: niet: of het geloof in u is, maar of gij in het geloof zijt. Verderop: „of Jezus in u is“.

De derde opmerking-vooraf is: 'k heb vaak als predikant onder de oude syn. organisatie gezegd: de nood der kerk is de nood der prediking. Haar voornaamste taak is, bediening van het Woord. Daarom was het voor mij een harde klap, wat prof. Smits geschreven heeft, het was godslastering. 'k Heb gedacht: nu zal blijken, of er onder de nieuwe kerkorde een nieuwe bijbelse tucht geoeft zou worden. Ja, hij is eruit, maar in de zin van: zijn preekbevoegdheid is hem ontnomen. En waarom? Omdat hij geweigerd heeft te antwoorden op een brief. „Nu loopt de waardigheid der kerk gevaar“. Daar heb ik maling aan, aan die waardigheid van de kerk. 't Deed mij pijn, dat de Koning der kerk wordt gesmaad! Als een predikant van Wasse-naar op Pasen zegt: ik spreek niet over die opst. verhalen, want die brengen ons in de sfeer van het sprookje, dan ben ik weggebleven. Ja, ik ben toch weer gegaan. 'k Ging eerst thuis wat zitten lezen en we hadden nog een rijke zondag ook. Maar 'k wilde niet aan afscheidinkjes meedoen en toen ben ik toch maar weer uit gehoorzaamheid gegaan. Want God is machtig het te genezen en ik moet bidden voor de dominee. Maar 'k was zondags bedroefd. En zo is het in talloze gemeenten.

Nu dan: „De Kerk“. Het vraagstuk brengt mij in moeilijkheden als ik denk aan artikel 27 N.B.G. 't Woord „kerk“ staat niet in de bijbel. De H.S. spreekt van de „gemeente“, de ekklesia met nadruk op dat „ek“: eruit geroepen, uitverkoren, uitverkoren in Christus Jezus. De gemeente is de menigte niet! Wel brengt de gemeente het Woord tot de menigte. Het Oude Testament legt de nadruk op het Woord. Niet op allerlei visuele grappes in de kerk. In de kerk het Woord: het scheppende, vleesgeworden Woord, nu Jezus Christus in heerlijkheid naar de Vader is teruggekeerd.

We hebben het dus over de (uitverkoren) gemeente. De uitverkiezing is een verborgenheid, nooit na te rekenen.

Nadat ik enige jaren lid van de synode geweest was, heb ik de vergadering geëmotioneerd verlaten in 1933. Hitler was aan de macht gekomen. En wij zaten in de synode te... nu ja, te „praten“ over ditjes en datjes b.v. het „fonds schraalste“. De wereld stond in brand en wij zaten te praten. Ik werd zo benauwd, dat ik wegliep. Tot veler verbazing werd ik na enkele jaren, in 1938 benoemd tot secretaris van de (oude) synode. 't Was na de behandeling en afwijzing van het reorg. ontwerp '38. 't Ging om één stem. Dat was „onze“ stem.

Onze gedachte (ds. Boer en ik) was: bij dit ontwerp kan een meerderheid een minderheid eruit zetten. Wij gedachten aan Hoedemaker: „samen zijn we ziek geworden, samen moeten we gezond worden.“ Toen ik als secr. kwam, heb ik gezegd: „deze organisatie moet kapot!“ Nodig is, dat heel de kerk zich op reorganisatie gaat beraden. We moeten terug vallen op de oude ontwerpen van Slotemaker de Br. en Henkemans: te komen tot een grote synode en tot herstel van de classale vergaderingen als grondvergaderingen. „Werp het Woord erin! Dan geschieden wonderen!“ Nu, tot ieders verwondering werd de Werkorde aanvaard door de leden van prov. kerkbesturen. Toen was 1816 principieel doorbroken. Later kwam de kerkorde, nadat de commissie elke maand in Nunspeet had vergaderd. Lingbeek en ik hebben geprobeerd om erin te krijgen, dat de afgevaardigden naar de synode van lastbrieven zouden zijn voorzien. Afgewezen. Dat betreur ik tot vandaag. Waarom liep ik toen niet weg? Omdat de K.O. de mogelijkheid kende om schriftuurlijk tucht te oefenen en bijbelse kerkvisitatie te houden. Opdat het zou zijn: één gemeente. Hoedemaker: tucht is: elkaar telkens rechtzetten.

Nu zijn er twee dingen gebeurd:

Het Woord is er als zodanig niet in gezet, onder leiding van de synode. Wel is Art. X K.O. voortreffelijk: daar zit spanning in: de 3 formulieren moeten telkens getoetst kunnen worden aan het Woord. Anders krijg je overspanning van de formulieren en van formuleeringen. Eigenlijk zouden alle dingen allereerst au fond moeten worden doorgesproken in de Class. vergaderingen en de prov. kerkvergadering. En eerst dan in de synode. Dat is zuiver gereformeerd kerkrecht! Dit alles is niet gebeurd. Ik voel het nu als zonde, dat ik heb meegedaan. Ik wil dit publiek zeggen. Ik voel me bezwaard, dat de kerk (liever: de gemeente), deze dingen zo gemakkelijk néemt. Velen gaan weg. Zoeken elders voedsel. En ja, ook Kohlbrugge heeft eens gezegd: als je geen voedsel krijgt en je hebt honger, dan ga je natuurlijk waar voedsel is.

Vaak wordt er niet meer over bekering en wedergeboorte gesproken. Ik kan daarmee niet voor God komen. Ik (zondaar) wil horen van de schuldvergeving, enkel door des midd'laars bloed. Daar hebben we recht op als gemeente. Rom. 10 : 17: het geloof is uit het gehoor en het gehoor is uit het (gepredikte) Woord. Uit het Woord horen we eigenlijk, wat bekering en wedergeboorte is. Joh. 3 : 16 (vaak misbruikt) zegt: 't komt erop aan, dat ieder, die gelooft, het eeuwige leven heeft. Want anders zijn we met de wereld onder de vloek. We moeten ernst maken met de roeping! God dringt aan. En: 't Woord is niet alleen actum, maar ook agens. Roeping en verantwoordelijkheid. Je kunt over roeping en verantwoordelijkheid alleen spreken in verband met Jezus Christus, die vernederd en verhoogd is.

Laten we de belijdenisschriften hoog houden! Vooral de Cat.: Zondag 23: mijn geweten klaagt mij aan, dat ik tegen alle geboden Gods zwaarlijk gezondigd heb en geen van die gehouden heb en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben. En dan: nochtans God, de gouden sleutel tot de schatkamer van de genade. Louter genade: genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus, die God mij schenkt en toerekent!

Evenals had ik nooit zonde gehad of gedaan enz. Voor zover ik dit met een gelovig hart aanneem. 't Geloof wankelt steeds, er is strijd van het geloof, telkens weer kom ik arm, ellendig en naakt tot de algenoegzame Borg Jezus Christus.

Er zit nog meer in de belijdenis:

1. verhouding van Israël tot de gemeente van Jezus Christus.
 2. komst in heerlijkheid van de Here Jezus Christus.
- Handelingen 1: deze Jezus... zal alzo weder komen. Dit komt in Art. 27 N.G.B. niet voldoende uit.

Ik heb gehoopt, dat de nieuwe organisatie zich met het ware belijden zou bezig houden. 't Andere zou ook wel komen, maar dit eerst! De bijbel moet ons het ware belijden weer leren. Dan zou ook dat prachtige Art. 36 over de Overheid weer gaan spreken.

Zo verkeer ik persoonlijk in een noodsituatie.

Ds. Poort kwam eens gehaast op het ministerie: vlug even de preekbeurten regelen, want ik moet weg, ik moet een lezing houden. Waarover? Over de Kerk. Dan weet ik — zei ik spontaan — 3 punten voor je. 1. de kerk was niets, 2. de kerk is niets, 3. de kerk wordt niets. En: In Jezus Christus was de kerk alles, is de kerk alles en wordt de kerk alles!

Ik heb in de kerk haast gehad. Maar: die geloven haasten niet. Die haast is mij tot zonde geworden. Nu leef ik in de noodsituatie.

Toen de kerk het rapport over de kernwapenen publiceerd, heb ik in de Marekerk te Leiden openlijk geprotesteerd tegen dit onbijbels pacifisme. Zodra een mens liefdevoller wordt dan God, wordt hij wreed. Het kernwapenrapport is onmenselijk wreed. Want Kennedy heeft met dit wapen in de hand de vrede mogen be-

waren, anders zaten we hier niet. In 1940 was ons volk volstrekt onvoldoende bewapend. „Kerk en Vrede“ richtte zich gisteren tot de synode: dat de christen geen wapenrok mag aantrekken. Hiertegen moeten we ons met hand en tand verzetten.

Tenslotte: wat te doen? Toen Lütge bij Kuyper op bezoek kwam in de spanning van toen, stond hij op en wilde weggaan. Kuyper zei: maar Lütge, wat moeten we nu doen? Antwoord: Je moet ophouden het zelf te doen: je moet het God laten doen. Ook wij: We moeten het niet zoeken in partijstrijd enz., maar in dat merkwaardig nietsdoen, waarin we alles doen: met gevouwen handen. We zijn onmachtig en we zijn niet beter dan wie ook. Maar we breken door tot Jezus Christus: „Kom Here Jezus, kom haastig!“

De tereur over deze rede is typisch Neo-Kohlbruggiaans.

Maar de Neo-Kohlbruggianen vergeten altijd dat Kohlbrugge steeds predikant is geweest van een echt-afgescheiden kerk. En dat hij ook echt wel wat heeft „gedaan“.

En voorts: ds Gravemeyer zegt in deze rede een aantal rake dingen.

C. V.

INGEZONDEN

VOOR AANKOMENDE STUDENTEN

Wanneer u binnenkort uw studie aan een der Universiteiten of Hogescholen zult beginnen, wordt u geconfronteerd met de vraag, of u zich moet aansluiten bij een der bestaande studentencorpora, en, zo ja, bij welk.

Als gereformeerd student staat u in een academische wereld, die veelal een onchristelijk, zo niet anti-christelijk karakter vertoont, zowel wat de beoefening der wetenschap betreft, als in de studentensamenleving. U bent ook hier gesteld voor de taak, vanuit het geloof te leven en, teneinde elkaar daarbij te helpen, het contact met anderen te zoeken.

Omdat wij bij de vervulling van die taak (in eerste instantie) op hen zijn aangewezen, met wie wij de gemeenschap in Christus hebben, is organisatie in een verenigingsverband, dat wortelt in deze gemeenschap, eerste eis.

De „Verenigingen van Gereformeerde Studenten“ vinden in het bovengenoemde haar grondslag en doel, waar haar leden pogen, Gods Woord als absolute maatstaf voor hun leven aanvaardend, zich naar de normen daarvan te gedragen.

Dit laatste schakelt het gezelligheidsleven niet uit — integendeel: in de sfeer der amicitia is dit streven op de meest ongedwongen wijze tot uiting te brengen.

Elk der onderstaande Verenigingen doet een beroep op u, u als gereformeerd student van haar streven niet afzijdig te houden!

Voor nadere inlichtingen kunt u zich wenden tot:

Groningen: Vereniging van Gereformeerde Studenten „Hendrik de Cock“ te Groningen; Mej. T. van Bruggen, Kraneweg 67a, Groningen; svakantieadres: Oranjestraat 11, Assen.

Amsterdam: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam; H. Breman, Weteringschans 114¹, Amsterdam.

Utrecht: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Utrecht; Mej. G. Zijlstra, Schimmelpennincklaan 27, Utrecht.

Rotterdam: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Rotterdam; N. E. Haas, Adr. Milderstraat 70 b, Rotterdam-6; vakantieadres: Mauritsstraat 58, Zwolle.

Leiden: Vereniging van Gereformeerde Studenten „Franciscus Gomarus“ te Leiden; A. Joosse, Bilderdijkstraat 1, Leiden; vakantieadres: Seissingel 12, Middelburg.

Delft: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Delft; T. F. O. van Nieuwkoop, Corn. Jolstraat 56, 's-Gravenhage 12.

CIVITAS STUDIOSORUM REFORMATO- RUM TE DELFT

Sinds enkele jaren bestaat de afdeling Delft der S.S.R. de Civitas Studiosorum Reformato-
rum (C.S.R.).

Het verlangen om in vorming en gezelligheid een integraal Christelijk studentenleven op te bouwen, leidde tot de oprichting van deze Studentenvereniging. De C.S.R. wil zich in al haar activiteiten laten leiden door Gods Woord als enige norm en zij wil trouw zijn aan de daarop gegronde belijdenisschriften, zodat de leden van de Civitas elkaar zo als aanstaande ingenieurs kunnen steunen in hun vorming tot Christen Academi. Dit betekent dan ook dat bewust afstand gedaan wordt van bepaalde uit het niet Christelijke studentenleven overgenomen opvattingen, o.a. ten aanzien van de moderne dans, de groentijd en de plaats van de Sociëteit in het geheel van het gemeenschapsleven.

De leden verblijden zich erin dat het mogelijk is gebleken dat de Vereniging een intergereformeerd karakter kan dragen.

Zij die in Delft gaan studeren en nadere inlichtingen wensen, kunnen deze krijgen aan de onderstaande adressen: Juilianalaan 105, telef. 01730-26274 en Spoorringel 87, telef. 01730-31827.

OM DES EVANGELIES WIL

De Stichting Bijzondere Leerstoelen voor Calvinistische Wijsbegeerte (wel een mond vol!) klopt hier even bij U aan. Mogelijk houdt U helemaal niet van wijsbegeerte, of hebt U moeilijkheden met die „wijsbegeerte der wetsidee". Maar U is gebonden door het evangelie. Dit is de Stichting niet onbekend. Vandaar die klopt op Uw deur.

Vóór U het weet, hebt U haar biinnengelaten. En vertelt zij van haar werk aan verschillende openbare universiteiten en hogescholen, waar dat evangelie bij velen bepaald niet hoog aangeschreven staat. Zeer begaafde studenten hebben soms nauwelijks notie van het bestaan van dit evangelie! Te zijner tijd worden uiteraard evengoed aan deze mensen de belangrijkste punten toevertrouwd. Cultureel ook terecht. Nu bevinden studenten zich doorgaans op een leeftijd, waarin zij het meest vatbaar zijn voor bepaalde invloeden. Dit heeft de Stichting ertoe bewogen — sinds 1947 aan de rijksuniversiteiten te Groningen, Leiden en Utrecht, aan de Technische Hogescholen te Delft en Eindhoven, alsmede aan de Economische Hogeschool te Rotterdam leerstoelen te vestigen voor het doceren van wijsbegeerte in het licht van Gods Woord. Enerzijds om de studenten van christelijke huize op deze wijze te wapenen tegen invloeden van hen, die of het evangelie voorbijgaan of de betekenis ervan voor de wetenschapsbeoefening relativeren. Anderzijds om de z.g. buitenkerkelijke studenten — die deze colleges ook bezoeken — hierdoor met het evangelie in aanraking te brengen.

De hoogleraren Mekkes, Popma en Van Riessen geven zich al jaren aan dit werk. Ondanks het feit nu, dat deze mensen nog geen twee-derde deel ontvangen van het gewone hoogleraarsalaris, heeft de Stichting op de begroting voor 1964 een tekort van f 20.000,—. „Dit moet, mijn broeders, niet zo zijn", zou Jacobus wellicht ook hiervan gezegd hebben. U weet wel, die broer van Jezus, die aanvankelijk helemaal geen fiducia had in Diens onderrecht. En nu door zijn uitzonderlijke brief ons de weg wijst van onze christelijke opdracht.

Dat gaat soms zo. Ook wel bij de studenten. Eerst helemaal geen belangstelling voor het evangelie. Later er door gegrepen worden. En nog veel later op invloedrijke posten anderen er mee aansteken!

Daarom ook wil de Stichting trachten haar ondanks vele gebreken gezegende werk te blijven voortzetten. Zonder enige subsidie. Er zijn momenteel in ons goede vaderland ± 2500 mensen, die dit werk door hun bijdragen financieel mogelijk maken. Misschien zijn er, die met het oog op het tekort méér kunnen doen. Wie weet! Zeker zijn er anderen, naast hen, die thans ook willen bijspringen. Om des evangelies wil!

Het gironummer ten name van de „Stichting Bijzondere Leerstoelen voor Calvinistische Wijsbegeerte", Noordeinde 23, 's-Gravenhage, is 446107.

POPMA EN VOLLENHOVEN

Van Prof. Dr. K. J. Popma ontving ik een sympathieke reactie op mijn bespreking van zijn boek „Wijsbegeerte en Anthropologie" in Opbouw van 3 april 1964. In één enkel opzicht behoeft naar zijn oordeel de door mij gegeven voorstelling van zaken correctie. Vanwege het belang van de in geding zijnde kwestie verzocht hij mij zijn bezwaar ter kennis te brengen van de lezers van Opbouw. Gaarne wordt bij deze aan dit verzoek voldaan. Het desbetreffende gedeelte uit de brief van Prof. Popma laten we hier zonder commentaar volgen:

Op één punt meen ik evenwel dat Ge U hebt vergist. Ge schrijft op de middelste kolom van pag. 5, eerste alinea o.m.: „Verbazend is de openhartigheid, waarmee Popma in de laatstgenoemde studie uiting geeft aan zijn skepsis ten aanzien van de door Vollenhoven verdedigde probleemhistorische methode (133 vv). De lectuur van een en ander moet voor Vollenhoven wel een enigermate pijnlijke ervaring zijn geweest."

Ik heb de bladzijden 133 t/m 117 op mijn gemak nog eens doorgelezen, en ik kan echt hierin niets ontdekken dat op skepsis t.a.v. Vollenhovens probleemhistorische methode lijkt. Laat ik maar citeren. Op p. 114 staat:

„Wij staan hier voor een grote moeilijkheid, waarvan we wel even verantwoording moeten afleggen. Schrijver dezes is er na ruim 25 jaren

ijverige pogingen niet in geslaagd zich de gedachtengang en met name de werkwijze van zijn leermeester Vollenhoven eigen te maken. Wanneer hij dan ook zegt, de uiteenzettingen van geschiedkundige aard van Vollenhoven op niet één punt geheel te hebben kunnen begrijpen, mag de lezer hier ook niet een zweem van ironie in vermoeden. De auteur van dit artikel staat voor het feit, dat het werk van Vollenhoven voor hem moeilijk is. Reeds om die reden alleen is hij niet bevoegd tot het oefenen van critiek. Hij kan enkele vragen stellen, meer niet."

Tot zover het citaat uit pag. 114. Ik heb twee zinsneden vet laten drukken. Uit het eerst vet gedrukte blijkt, dat ik in het geheel geen skepsis t.a.v. Vollenhovens methode koester. Uit het tweedens vet gedrukte is duidelijk, dat ik geen critiek op deze methode oefen omdat zij voor mij moeilijk, ik kan ook zeggen: te moeilijk is. Zou er bij mij enige skepsis bestaan t.a.v. Vollenhovens probleemhistorische methode, dan zou dat inhouden: ik zie wel hoe hij te werk gaat maar sta erg gereserveerd tegenover deze werkwijze. Van skepsis kan in dit geval geen sprake zijn, daar ik, zoals ik ook met enige nadruk heb geschreven, ondanks al mijn jarenlange en met energie voortgezette pogingen niet aan de weet ben gekomen hoe Vollenhoven te werk gaat, d.w.z. niet aan de weet ben gekomen langs welke filologische weg hij verbinding legt tussen de teksten en zijn opmerkingen. Daarom schreef ik ook op p. 115: „Wij verkeren in het onzekere inzake de aard van zijn werkwijze." Dat is geen critiek en geen skepsis; en ten overvloede staat er op p. 115 ook nog:

„Wij willen er nog eens de nadruk op leggen, dat wij Vollenhovens werkwijze niet geheel kunnen begrijpen, en daarom niet meer kunnen doen dan vragen stellen."

J. Veenhof.

KERKNIEUWS

Bedankt voor Nijkerk: C. van Venetië te Wormerveer.

Ds. Joh. de Wal. De kerkeraad van de kerk te Ermelo heeft per 1 september a.s. emeritaat verleend aan zijn dienaar des Woords Ds. Joh. de Wal die op grond van medisch advies dit emeritaat had aangevraagd. In verband met deze aanvraag verleende de classis Harderwijk van 27 mei j.l. Ds. Joh. de Wal hem eveneens ontheffing van de dienst in het midden der kerken in genoemd classicaal ressort, en wel op de meest eervolle wijze.

Ds. de Wal, die 57 jaar is, dient sedert 1952 de kerk van Ermelo. Voordien was hij predikant te Noordbergum (1941-1947) en Rijnsburg (1947-1952).

Ds. J. van Bruggen. Zondag 24 mei j.l. deed Ds. J. van Bruggen, gekomen van Ruinerwold-Koekange, intrede bij de kerk van Daarlerveen. Zijn vader, Ds. J. van Bruggen te Assen, bevestigde hem in de morgendienst met een preek over Hebr. 13 : 17. In de namiddagdienst hield de nieuwe predikant zijn intreepreek over Hebr. 12 : 8. Daarna werd het woord gevoerd door ouderling H. Borheut, Ds. M. K. Drost van Mariënberg namens de classis Hardenberg, Mr. F. R. Crommelin, burgemeester van Hellen-doorn, namens de burgerlijke overheid en ten slotte door Ds. van Bruggen zelf.

Praeparatoir examen. De classis Harderwijk heeft 27 mei j.l. praeparatoir geëxamineerd en en beroepbaar verklaard de heer H. J. Venhuizen, candidaat van de Theol. Hogeschool te Kampen, Oude weg 2, Harderwijk.

ADRESSEN:

Ruinerwold-Koekange, adres preekvoorziening: E. Heuwelman, Dwarsdijk 30, Koekange. Spoedgevallen: telefoon no. 05222-265. **Vlaardingen,** diakonie: P. A. C. Alderliesten, Burgemeester Pruisringel 130 c. **'t Harde,** scriba: D. Leemhuis, Singel 26, 't Harde, telef. 05255-353. **Daarlerveen:** Ds. J. van Bruggen, Kerkstraat 2, post Vroomshoop, telef. 05498-2637; scriba: E. Kerkdijk, 2e Dwarsweg 3, post Vroomshoop, telef. 05498-2655. **Leeuwarden,** scriba: K. Krol, Kanaalstraat 12, telef. 05100-29997. Het adres van **H. Kooistra,** quaestor der zendingsdeputaten voor Friesland en de classis Grootegast, is voortaan: Kompagnonswei 46, Rottevalle. **Ds. A. C. Haitsma:** telefoonnummer thans 05782-1747. **Harlingen,** scriba: P. Huyser, St. Jacobstraat 13, telef. 2039; diakonie: A. J. Scheepstra, Greetinga 35, telef. 3051. Th. v. d. Meulen, Roptaweg 10 (penningmeester).

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Een teleurstelling.

We hebben een teleurstelling te verwerken gehad. Herinnert U zich nog, dat we in de vorige verantwoording een plaatsje hebben gevraagd voor het broertje van 10 jaar en het zusje van 13 jaar? Wilt U weten hoeveel reacties daarop zijn ontvangen? Eén! Niet meer. Dit maakt het zoeken van een verantwoorde oplossing wel heel moeilijk.

Het betekent tevens, dat degenen, die ons voorhouden: „U moet geen tehuis bouwen, doch de kinderen plaatsen in een pleeggezin", hieruit de conclusie kunnen trekken, dat een dergelijke opmerking wel gemakkelijk kan worden gemaakt, doch dat ze in de praktijk vrijwel niet is te realiseren.

Wij vinden dit heel jammer. Zelf werken we ook graag met pleeggezinnen.

Intussen: de kinderen móeten geholpen worden.

Hoeveel?

Hoeveel kinderen uit onze kerken verblijven nu in een kindertehuis of inrichting? In totaal 26; 18 jongens en 8 meisjes. Deze zijn allen betrokken bij het werk van de Stichting. Degenen, die hier buiten vallen en zich toch in een tehuis of inrichting bevinden, zijn in dit aantal niet opgenomen.

Voor twee is plaatsing in een tehuis aangevraagd; terwijl overleg gaande is voor de plaatsing van twee anderen.

Om deze en de anderen in de toekomst gaat het.

Zij vragen om een tehuis.

Hen willen wij een tehuis geven!

Verantwoording.

Laten we beginnen met te zeggen, dat de afgelopen periode niet veel giften heeft opgeleverd. Oorzaak? Deze is ons niet bekend. We vragen ons wel af of de komende vakantietijd reeds zodanig alle belangstelling opeist, dat het tehuis daardoor op de achtergrond komt.

Velen zullen in de komende maand een vakantietoelage ontvangen. Een ieder wensen wij toe: geniet zoveel mogelijk, doch vergeet niet degenen, die niet met vakantie kunnen; tot hen behoren ook de kinderen, die in een tehuis verblijven. Denk aan hen, die wij zo graag een eigen tehuis willen geven!

Ontvangen werd van: de M.V. en J.V. te Zaamslag f 30,—; de kleine Henricke Ruth f 5,—; enige broeders en zusters uit Den Helder f 150,—; de Geref. Jeugdver. te Rozenburg f 10,—; klas 3 en 4 van de Geref. School te Hoogeveen f 47,85. Deze kinderen hebben dit bedrag bijeen gebracht door in Kerst- en Paasvakantie te gaan werken; op school een goed dictée te maken en spontaan geld mee te brengen voor het goede rapport. Vele kleintjes hebben zo een heel bedrag doen ontstaan. Jongens en meisjes: heel hartelijk bedankt! f 72,80 werd ontvangen uit Bedum. Dit bedrag is bijeen gegeten met patates-frites op 30 april, met de viering van het Koninginnefeest.

Verder ontvingen wij 7 x f 10,—; 2 x f 5,—; 1 x f 2,50; 2 x f 25,— en 1 x f 50,—.

Totaal

over de afgelopen periode:	f 3.071,99
van de kerken	f 1.829,14
van particulieren	f 1.242,85

Collecten en giften op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

God heeft ons en ons gezin verblijd door de geboorte van een dochter

ANNEMARIE FRANÇOISE

P. W. Tollenaar

H. Tollenaar-Groen

Amsterdam, 27 mei 1964
Comeniusstraat 417.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk